

REVISORS RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

Folldal kommune

2024

OPPSUMMERING

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering danner grunnlag for kontrollutvalgets arbeid med *plan for forvaltningsrevisjon* og *plan for eierskapskontroll*. Revisors vurderinger er kategorisert i fargene rød, gul og grønn, hvor rød er områder som revisor vurderer å ha høy risiko og vesentlighet. I denne rapporten er bare rød og gule områder presentert.

Tabellen under oppsummerer revisors risikovurderinger for Folldal kommune.

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Arbeidsgiverpolitikk og ledelse	ROS og beredskap
Helse, miljø og sikkerhet	Internkontroll
Økonomisk bærekraft	Kommunesamarbeid
Budsjettering og tertialrapportering	Informasjonssikkerhet
Kvalitet i opplæringen	Bærekraft
Ivaretagelse av flyktninger	Offentlige anskaffelser
Utenforskap	Merverdiavgifts behandling
Klima og miljø	Selvkost
Næring, skog- og landbruk	Barn med særlige behov
	Saksbehandling
	Taushetsplikt og personvern
	Demensomsorg
	Tildeling av tjenester
	Bruk av tvang
	Planarbeid
	Vedlikeholdsetterslep
	Brann
	Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)
	Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS
	Folldal Næringspark AS

1 INNLEDNING

Kontrollutvalget i kommunen skal utarbeide en *plan for forvaltningsrevisjon* (kommunelovens § 23-3 andre ledd) og en *plan for eierskapskontroll* (kommunelovens § 23-4 andre ledd). Revisors risiko- og vesentlighetsanalyse er et innspill til kontrollutvalgets arbeid med disse planene. Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er en invitasjon til en dialog om risikoområder i kommunen og bør suppleres med vurderinger fra kommuneorganisasjonen og kontrollutvalget selv. Vurderingen av risiko er basert på sannsynlighet for at noe inntreffer og mulig konsekvens, og disse er påpekt kort i teksten. Det er lagt vekt på å framstille risikovurderingene på en enkel måte, og risikoer som revisor har funnet uvesentlig er ikke tatt med. Denne risiko- og vesentlighetsvurderingen er sett fra revisors perspektiv og andre kan ha andre vurderinger basert på sin kunnskap om kommunen.

Revisors risiko- og vesentlighetsvurdering er basert på erfaringer fra revisjonsarbeidet i kommunen, data fra eksterne kilder og årlige kontaktmøter med kommunen.

Denne rapporten er delt inn i seks områder. Disse er:

- Kommuneorganisasjon
- Økonomi
- Oppvekst
- Velferd, helse og omsorg
- Teknisk
- Eierskap

Området eierskap handler om kommunens eierstyring generelt og eierstyring av ulike selskaper. Forvaltningsrevisjon i selskaper omtales innenfor de områdene hvor de naturlig hører hjemme. Vertskommunesamarbeid og kommunalt oppgavefelleskap beskrives under kommuneorganisasjon, mens tjenestene som leveres omtales innenfor de enkelte områdene.

2 KOMMUNEORGANISASJONEN

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Arbeidsgiverpolitikk og ledelse	ROS og beredskap
Helse, miljø og sikkerhet	Internkontroll
	Kommunesamarbeid
	Informasjonssikkerhet
	Bærekraft

Arbeidsgiverpolitikk og ledelse

Generelt er det en kamp om arbeidskrafta og kommunen kan oppleve utfordringer med å rekruttere nok og rett kompetanse. Når kommunen ikke klarer å løse rekrutteringsproblemene settes det i verk tiltak som fører til høyere kostnader og mindre stabilitet i bemanningen, eksempelvis bruk av vikarbyråer. En konsekvens av rekrutteringsutfordringene er at kommunen ikke klarer å rekruttere kompetanse som kommunen er pålagt å ha og mangler kompetanse og kapasitet til å få utført nødvendige tjenester. Turnover og vakanse i viktige stillinger skjer med jevne mellomrom og kan gi konsekvenser i form av manglende kontinuitet og at taust kunnskap i organisasjonen forsvinner.

Kommunedirektøren opplyste i kundemøte med revisor om at de overordnede utfordringene i Follidal kommune er demografi, bemanning og rekruttering. Kommunen har hatt høy turnover innen helse, rehabilitering og omsorg.

Kommunen har to fastleger, hvorav en turnuslege. Kommunen har i første halvdel av 2022 måtte rekruttere legevikar via byrå. Fastlegesituasjonen kan være sårbart dersom det oppstår oppsigelser eller lengre tids sykefravær.

Rekrutteringsutfordringer gjelder også for barnehagesektoren i kommunen.

Kommunen har fått nytt saksbehandlingssystem, og har byttet ut ESA til AKOS. Det opplyses i kundemøte at det er gitt opplæringen i bruken av nytt system, men at enkelte saksbehandlere har rapportert om brukerproblemer.

Revisjon Midt-Norge SA gjennomfører i disse dager en forvaltningsrevisjon av temaet «Etikk og varsling» i kommunen, noe som gjør at disse temaene vurderes som mindre aktuell for forvaltningsrevisjon i nærmeste fremtid.

Informasjonssikkerhet

Sannsynligheten for ondsinnede handlinger mot IKT-systemer er økende i samfunnet. Kommunene er komplekse organisasjoner som er avhengig av IKT på de fleste områder. Hvis IKT-systemet rammes av en hendelse som setter det ut av funksjon, er konsekvensen at kommunens virksomhet blir skadelidende på ulike måter. Økende grad av digitalisering gir effektive løsninger, men det er sannsynlig at bevisstheten omkring IKT-sikkerhet ikke er til stede i hele organisasjonen, med eksempelvis den konsekvens at brukere trykker på en lenke som gir uvedkommende tilganger. IKT-sikkerhet er relatert til personvernforordningen og håndtering av personopplysninger, eksempelvis med den konsekvens at personopplysninger kommer på avveie.

Folldal kommune er medeier i IKT Fjellregionen (FARTT) hvor formålet er å utvikle og etablere tekniske IT-løsninger, samt drifte systemer for informasjon- og kommunikasjonsteknologi på en kostnadseffektiv måte. Kommunene Tynset, Tolga, Alvdal og Rendal kommune ba i 2023 BDO om å gjennomføre en forvaltningsrevisjon av IKT-sikkerhet i selskapet. I rapporten ble det pekt på flere forbedringspunkter i selskapet arbeid. Selv om informasjonssikkerheten i stor grad ivaretas gjennom IKT Fjellregionen, er kommunen selv også forpliktet til å gjennomføre et sikkerhetsarbeid knyttet til IKT intern i kommunen.

Bærekraft

FNs bærekraftsmål angir viktige mål for felles retning i samfunnsutviklingen, globalt, nasjonalt og lokalt. Bærekraftsmålene berører alle deler av en kommunes virksomhet. Manglende lokalt arbeid for bærekraftsmålene kan medføre feil tiltak og feil utvikling på mange kommunale virksomhetsområder med hensyn til en bærekraftig utvikling. Konsekvensene kan eksempelvis være økende fattigdom, mangel på rent vann, ødeleggelser av hav og landressurser, større ulikheter, fallende sysselsetting og fallende økonomisk vekst. Systematisk arbeid med bærekraftsmålene kan føre til en positiv utvikling på de samme områdene.

Kommuner er viktig for å realisere bærekraftsmålene (Meld. St 40, 2020-2021). Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen. Miljø ble tidlig satt på dagsorden og er en forløper til bærekraftsmålene. *Stopp klimaendringene* er det trettende bærekraftsmålet. Den enkelte kommune har fram til nå i varierende grad vært opptatt av klima og miljø.

Revisor registrerer at Folldal kommune har tatt inn og bearbeidet FNs bærekraftsmål i sitt overordnede planverk, blant annet i ny Samfunnsdel for perioden 2023-2035.

ROS og beredskap

Formålet med sivilbeskyttelsesloven er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur. Sivilbeskyttelsesloven § 14 krever at kommunen skal utarbeide en helhetlig ROS (risiko- og sårbarhetsanalyse) og § 15 sier at det skal utarbeides en beredskapsplan basert på ROS. Kommunen står overfor ulike potensielle utfordringer og hendelser, som det bør tas høyde for i ROS. Det er et krav at beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum en gang per år, samt at kommunen skal sørge for at planen jevnlig blir øvet. Loven stiller også krav til beredskapsplanens innhold, blant annet kriseledelse og varslingslister. Ulike utfordringer og hendelser vil også oppstå i framtida. ROS og beredskapsarbeidet er et tiltak for å redusere mulige konsekvenser av hendelser. Formålet med helseberedskapsloven er å sørge for at helsevesenet har de rettighetene de trenger for å verne befolkningens liv og helse under kriser og krig. Loven gir kommunen plikt til å utarbeide beredskapsplaner for de områder de har ansvar for. Eksempelvis gjelder dette folkehelsesloven.

Statsforvalteren skriver i sitt kommunebilde av Folldal kommunen for 2022 at det er gjennomført tilsyn i 2017 på samfunnssikkerhet og at kommunen gav et godt inntrykk. Kommunen har revidert sin overordnede beredskapsplan i 2022, da med utgangspunkt i kommunens helhetlige ROS-analyse. Disse planene er ifølge Statsforvalteren i henhold til krav i regelverket. Statsforvalteren sin oppfatning er at kommunene har hatt en positiv utvikling i arbeidet med systematisk samfunnssikkerhet og klassifiserer området som grønt (liten risiko) i sitt kommunebilde.

Internkontroll – system og implementering

Formålet med kravet om internkontroll i kommuneloven § 25 -1 er å forebygge og hindre regelverksbrudd, og sikre at regelverksbrudd blir oppdaget og korrigert. Dette krever at kommunedirektøren har et system for internkontroll, som sikrer at eksempelvis oppvekstsektoren rapporterer om de faktiske forhold i sektoren og jevnlig evaluerer og korrigerer egen praksis. Revisor erfarer at flere kommuner ikke har et godt internkontrollsystem implementert, noe som øker sannsynligheten for at det kan få alvorlige konsekvenser for både tjenestemottakerne og kommunen. Bevissthet og kultur rundt avvik og oppfølging av avvik som grunnlag for læring og forbedring er sentralt i et internkontrollsystem.

Kommunen ansatte i 2023 ny kommunedirektør. I kunde møte med revisor opplyser kommunedirektøren om at internkontrollen er et verktøy til forbedring av kommunen, og at hun selv ønsker å bidra til å sette preg på internkontrollen. Ifølge kommunens budsjett og økonomiplan for 2023-2026 er kommunens internkontroll bygd på COSO-rammeverket og de tre målsettingene om kostnadseffektiv drift, pålitelig regnskapsføring og overholdelse av lover

og regler. Av årsberetningen for 2022 fremgår det at kommunen har gjort grep med tanke på internkontrollen ved blant annet å innføre regelmessig gjennomgang av avvikssystemet, løpende oppdateringer av rutiner, prosedyrer og reglement, månedlig oppfølging av enhetsledere, møter i ledergruppen hver 14 dag og oppdatering og gjennomgang i ledergruppen av delegeringsreglementet. Kommunen har en egen håndbok for internkontroll med HMS-arbeid fra 2018, og benytter Compilo som sitt kvalitetssystem. Det elektroniske verktøyet Moava 13-10 benyttes som kommunen internkontrollsystem innen oppvekst, og for første gang er budsjett 2024 og økonomiplan for 2024-2027 lagt inn i virksomhetsstyringsverktøyet Framsikt.

Ved flere systemer til bruk i arbeidet med internkontrollen fordrer dette riktig bruk, god samhandling og evnen til å se det store bildet.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Sykefravær er en risiko for kommuner. Sykefraværet har en kostnad, og den konsekvens at tjenestene ikke blir bemannet med riktig og tilstrekkelig kompetanse. Sykefraværet kan påvirke kontinuitet, effektivitet og være en belastning for brukere og kollegaer. Det kan medføre at det ikke er nok personell i skolen til å gi spesialundervisning, at saksbehandling blir forsinket og at andre ansatte må jobbe overtid med den belastningen det kan medføre. Helse, miljø og sikkerhet er også et tema knyttet til vold i både oppvekst- og helsesektoren.

Folldal kommune har en målsetting om et nærvær på 92,8 prosent i 2023. I perioden fra 2017 til 2022 har nærværet sunket, fra 92 prosent til om lag 88 prosent. Nærværet er i perioden januar til september 2022 lavest ved teknisk landbruk og utvikling (83,8 prosent), og helse, rehabilitering og omsorg (85,4 prosent).

Kommunen har hatt tilsyn ved Folldal bo- og servicesenter i slutten av 2023. I tilsynet ble det blant annet avdekket mangel knyttet til risikovurderinger av muskel- og skjelettplager, psykiske plager og vold og trusler, samt opplæring knyttet til vold og trusler og manuelt arbeid. Det fremgår også at det på enheten har vært noen arbeidsmiljøutfordringer knyttet til psykososiale forhold. Kommunen fikk frist på seg til 17.01.24 til å rette opp i forholdene, men i brev av 22.01.24 bemerker arbeidstilsynet at tilbakemelding på forholdene ikke er gitt innen fristen. Revisor er ukjent med om avvikene er lukket per dags dato.

Kommunesamarbeid (kommunalt oppgavefelleskap)

Kommuneloven § 19 gir bestemmelser for kommunalt oppgavefelleskap som fra 2024 kan være et alternativ til tidligere § 27-samarbeid, som utgikk med den forrige kommuneloven. Det er en sannsynlighet for at organisatoriske løsninger som velges i denne overgangen ikke er

hensiktsmessig og gir utilsiktede virkninger. Kommunalt oppgavefellesskap er lite lovregulert, noe som gjør at de enkelte samarbeidene selv må klare å identifisere de forholdene som er viktig å avklare ved etablering. Konsekvensen av organisatoriske endringer i kommunesamarbeid kan være at ansvaret for tjenester blir uklart, det kan være uklart hvordan samarbeidet styres og hvordan den økonomiske fordelingen mellom kommunene blir i praksis. En annen konsekvens er at avstanden til tjenesten kan øke og at kommunen ikke får tilstrekkelig kunnskap om tjenestene til å vurdere om de er tilstrekkelige, eller at tjenestene utvikler seg i en retning som den enkelte samarbeidskommune ikke ønsker eller er tjent med. Dette gjelder også for vertskommuner og samarbeidskommuner som er regulert i kommuneloven § 20. Det lages samarbeidsavtaler, men det er en risiko for at avtalene ikke er tilstrekkelige for blant annet å følge opp internkontrollansvaret og om samarbeidet virkelig dekker det behovet som var tenkt.

Folldal kommune deltar i flere interkommunale samarbeid. Dette gjør at kommunen gjør seg avhengige av andre når det kommer til tjenesteytingen. For at ansatte i Folldal kommunen og fagmiljøene skal samarbeide godt er det viktig med strukturert og god dialog rundt innholdet i tjenestene.

3 ØKONOMI

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Økonomisk bærekraft	Offentlige anskaffelser
Budsjettering og tertialrapportering	Merverdiavgifts behandling
	Selvkost

Økonomisk bærekraft

En bærekraftig økonomi innebærer at kommunen må ha evne til å holde stabil tjenesteproduksjon over tid. Denne evnen kan måles gjennom størrelsen på kommunens netto driftsresultat, lånegjeld og disposisjonsfond. Driftsresultatet viser om kommunen klarer å frigjøre driftsmidler til investeringsformål, og dermed om det er mulig å fornye bygninger og anlegg uten at lånegjelden øker mer enn inntektene. I motsatt fall må en økende andel av inntektene brukes til å betjene gjelden i stedet for å gå til tjenesteyting. Konsekvensene blir dermed selvforsterkende, og før eller siden må kommunen kutte på bevilgninger til tjenesteproduksjon. Samtidig øker risikoen for at rentesjokk kan få store økonomiske konsekvenser.

Kommunene er pålagt å fastsette finansielle måltall å styre etter. Risikoen for å komme i et økonomisk uføre kan reduseres ved å fastsette tydelige og konkrete regler for hvordan kommunedirektør og kommunestyre skal forholde seg til de vedtatte måltallene når økonomiplanen skal behandles.

Kostnadsnivået vil være en utfordring for kommunen fremover, noe som igjen spiller inn på kommunens handlingsrom. Energikostnadene for kommunen har variert stort for kommunen i 2023. Kommunen har vedtatt store investeringer innen helsesektoren, noe som vil resultere i økt lånegjeld i tiden fremover. Ifølge årsberetningen 2022 har kommunen lånegjeld per innbygger økt med over 90 prosent siden 2014 og frem til i dag. For å kunne betjene låneopptaket og tilpasse seg befolkningsutviklingen vil kommunen måtte ta driftsbudsjettet ytterligere ned. Folldal kommune har vedtatt finansielle måltall som det rapporteres på.

Offentlige anskaffelser

Regelverket omkring offentlige anskaffelser er komplisert, og det er sannsynlig at det oppstår feil. Klagenemnda for offentlige anskaffelser kan bøtelegge når det gjøres feil. Feil tildelinger kan også føre til dyre rettssaker, negativ omtale og prosjekter som må utsettes fordi det må gjennomføres ny konkurranse. Feil i offentlige anskaffelser har også konsekvenser for tilbydere som ikke får oppdrag fordi at regelverket ikke følges. Regelverket om offentlige

anskaffelser er til revidering i 2023 - 2024. Forslag til endringer omfatter forenklinger under EØS-terskelverdi, hvor oppdragsgiver er foreslått en betydelig større frihet og fleksibilitet.

Kommunen er tilknyttet innkjøpssamarbeidet ABAKUS, som bistår kommunen i sine anskaffelser. Det ble foretatt en eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon av selskapet i 2022. I rapporten er det blant annet pekt på enkelte svakheter knyttet til kommunens eget ansvar for oppfølging av rammeavtaler og kontraktsoppfølging. Kommunen har hatt en sak i 2022 til behandling i Klagenemda for offentlige anskaffelser (KOFA) hvor nemda konkluderte med at det ikke var skjedd brudd på regelverket.

Budsjettering og tertialrapportering

Det kan være risiko forbundet med budsjettering og tertialrapportering. Det er konkrete krav til hvordan budsjettet skal utarbeides, men det gjøres også subjektive vurderinger om måltall og budsjettpremisser, og oppfølgingen av disse som kunne vært bedre omtalt. Det er en sannsynlighet for at måltall og budsjettpremisser er uklare med den konsekvensen at de er vanskelig å styre etter. Presentasjonen av tertialrapportene som styringsverktøy har et forbedringspotensial. Kommuner som bruker Framsikt¹ kan ha en risiko for at papirversjon eller PDF-versjon av dokumentet ikke samsvarer med publisert versjon i Framsikt.

Revisor har informasjon som tyder på at budsjettprosessene i kommunen starter seint, da på høsten, både i administrasjonen og på politisk nivå.

Merverdiavgiftsbehandling

Regelverket om merverdiavgiftskompensasjoner, ordinær merverdiavgift og fradragsrett er komplisert. Det er sannsynlig at feil kan oppstå, og konsekvensen er at da vil det komme krav om tilbakebetaling fra Skatteetaten, og det kan ilegges bot på 40 prosent av feilen. Potensielt kan dette utgjøre store beløp som har betydning for kommuneøkonomien.

Selvkost

Flere saksområder i kommunen har gebyrbelagte tjenester hvor gebyret skal være til selvkost. Regelverket er komplisert, og det er sannsynlig at det kan oppstå feilføringer mellom selvkostområder og andre områder i kommunen. Det er også en sannsynlighet for feil i beregningen av kapitalkostnader. Konsekvensene av feil i selvkostberegningene er at enten kommunen eller innbyggerne må betale for den andre, eller at dagens abonnenter betaler for

¹ Framsikt er en skybasert løsning for helhetlig virksomhetsstyring.

framtidigene abonnenter eller motsatt. På flere områder øker gebyrene som følge av økt selvkost fordi eksempelvis vedlikeholdet av vannledninger ikke er fulgt opp.

4 OPPVEKST

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Kvalitet i opplæringen	Barn med særlige behov
	Saksbehandling
	Taushetsplikt og personvern

Barn med særlige behov

Barn med særlige behov skiller seg fra den ordinære elevmassen ved at de ikke får tilstrekkelig utbytte av den ordinære opplæringen. Det er en sannsynlighet for at barn med særlige behov ikke fanges opp tidlig og får den oppfølgingen de trenger. Manglende oppfølging kan gi konsekvenser for det enkelt barn sin videre utvikling og muligheter videre i livet. Kommunen kan også bli stilt til ansvar for ikke å ha gitt tilstrekkelig opplæring.

Folldal kommune har ikke en vesentlig høyere andel barn med behov for spesialundervisning enn sammenlignbare kommune, men opplever allikevel en økning i ressurskrevende elever. Tidlig innsats er noe kommunen jobber med. Ledelsen oppfatter samarbeidet med PPt som godt.

Kvalitet i opplæringen

I Stortingsmelding 21 (2016-2017) «Lærelyst - tidlig innsats og kvalitet i skolen» er det stilt krav om at kommuner og fylkeskommuner i større grad enn tidligere skal jobbe systematisk for å bedre læringsmiljøet og elevenes læringsutbytte i alle fag. Som beskrevet i NOU 2023:1 skal skolene skal både jobbe med kvalitetsutvikling og kvalitetsvurdering og på den måten bidra til å oppfylle regelverket og læreplanverket, men også de mål skolene selv har satt seg. Dette stiller også krav til at skolen har god internkontroll.

Tilstandsrapport for oppvekst 2022/2023 viser at kommunen har god lærertetthet, men noe flere elever per lærere enn tidligere år. Dette har sammenheng med nedgang i ressurser til undervisningstimer. Når det gjelder elevundersøkelsen viser resultatene at både 7. og 10. trinn på flere indikatorer ligger mindre og større avvik fra landsgjennomsnittet. Dette er noe skolen skal analysere og følge opp. Skolen opplever at det er vanskelig å få tilgang til mobbetall for skolen, dette grunnet retningslinjer for publisering. Revisor har vært i kontakt med utdanningsdirektoratet som uttale at kommuneledelsen ikke får tilgang til tall for enkeltelever, men skal ha tilgang til resultater for klasser og på overordnet nivå. Når det kommer til prestasjoner i skolen presterer elever godt i lesing og matte, men betydelig svakere i engelsk. I Statsforvalteren sitt kommunebilde for 2022 vises det til at en stor andel av elever på 7. trinn

har opplevd mobbing, noe har bidratt til at Statsforvalteren har vurdert oppvekstområdet i kategori rødt (høy risiko).

Taushetsplikt og personvern

Revisor erfarer at flere kommuner ønsker å øke det tverrfaglige samarbeidet rundt barn i kommunen. Dette kan øke sannsynligheten for at personvern og taushetsplikt ikke blir ivaretatt. Tydelige retningslinjer og rutiner for ivaretagelse av personvern og taushetsplikt er viktig for å redusere konsekvenser som kan oppstå som følge av tverrfaglig samarbeid. Brudd på personvern og taushetsplikt kan få store konsekvenser for den enkelte person og økonomiske og omdømmemessige konsekvenser for kommunen.

Saksbehandling

Minimumskravene til enkeltvedtak i forvaltningsloven er ikke tilstrekkelig for å ivareta saksbehandling med fokus på barnets beste. Det er sannsynlig at barnets beste og barnas stemme, er basert på omgivelsene rundt og ikke barnet. Konsekvensen kan være mangelfullt beslutningsgrunnlag som fører til feil beslutning og feil tiltak. Vurderingen av barnets beste gjelder også på systemnivå i kommunen.

5 VELFERD, HELSE OG OMSORG

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Ivaretagelse av flyktninger	Demensomsorg
Utenforskap	Tildeling av tjenester
	Bruk av tvang

Demensomsorg

Antallet eldre øker framover, og mange av disse kan bli rammet av demenssykdom. Kommunene er i ulik grad forberedt på dette. Det krever blant annet tilrettelegging med ulike boformer, dagaktivitetstilbud, og spesialkompetanse hos ansatte. Det er sannsynlig at kvaliteten i demensomsorgen både innen hjemmetjeneste og institusjon blir utfordret. Utfordringene er knyttet til å ivareta ulike behov, grader og typer av demenssykdom samt bruk av tvang. Konsekvensen er at brukerne ikke får tilstrekkelige tjenester som er tilpasset deres livssituasjon og for kommunen kan konsekvensen være at ressursene brukes lite effektivt. På bakgrunn av at kommunen antas å få en økning i andelen personer med demens, samt avdekkede lovbrudd for somatisk hjelp ved bruk av tvang, har Statsforvalteren i sitt kommunebilde av Folldal for 2022 klassifisert kommunens demensomsorg i kategori gul (middels risiko)

Kommunen har hatt kapasitetsutfordringer med tanke på at nytt bo- og servicesenter er under utbygging, og det er derfor leid plasser på Grimsbu turistsenter i byggeperioden.

Utenforskap (tverrsektoriell risiko)

Flere og flere faller utenfor i samfunnet, og det er sannsynlig at kommunen ikke klarer å være i forkant og jobbe forebyggende. Det er blant annet et økende behov for psykisk helsehjelp. Det er økt sannsynlighet for fattigdom blant barn og voksne, herav flere som har behov for sosialhjelp. Mangel på boliger for vanskeligstilte og økte priser på leiemarkedet rammer også mange av de som faller utenfor utdanning og arbeidsliv. Utenforskap kan medføre mange ulike konsekvenser, eksempelvis kommunens ansvar for sosialhjelp, men også konsekvenser i form av uro i lokalmiljøet og kriminalitet, samt den enkeltes muligheter i samfunnet. På dette kan kultur, idrett og frivilligheten være et bidrag for å redusere sannsynligheten for at noen faller utenfor.

Folldal kommune, som andre kommuner, opplever ringvirkningene av pandemi, krig og energikrise. Dette har resultert i prisvekst, høy rente og en generell «dyrtid» med strammere økonomi for folk flest. Dette vil kunne antas å få innvirkning på andelen innbyggere med behov

for økonomisk sosialhjelp. I tillegg til dette kommer også andelen flyktninger som kan ha utfordringer med å komme seg ut i jobb.

Tildeling av tjenester

Det er sannsynlig at brukere av helse- og velferdstjenester ikke får den hjelp de har krav på, og at innbyggernes forventninger overgår tilbudet kommunen kan gi. Rett bemanning bør være på rett plass, tilsvarende riktig bruk av kompetanse ut fra behovet. Tildeling av tjenester berører problematikk rundt utskrivningsklare pasienter og mottaksmuligheter i kommunene samt arbeidsfordelingen mellom spesialhelsetjenesten og kommunen. Kartlegging for å fastsette rett nivå på tjenestene og individuell tilpasning av tjenester er viktig for å kunne gi riktige tjenester. En konsekvens av spesielt systematiske feil i tildelingene er at brukerne ikke får det tilbudet de har krav på, som i neste omgang kan gi dårligere livskvalitet.

Bruk av tvang

Tilsynsrapporter har avdekket mangelfull lovanvendelse, noe som er alvorlig både for pasienter og helsepersonell. Tvang forekommer relativt hyppig innenfor helse, og det skal fattes vedtak ved bruk av tvang. Tvang uten vedtak begrunnes ofte i pasientens, medpasienters eller ansattes beste. En konsekvens av manglende vedtak er at vurderingen bak bruk av tvang ikke dokumenteres og i verste fall ikke gjøres. Dette kan videre gi grobunn for en praksis med økende bruk av tvang. Statsforvalteren peker i sitt kommunebilde av Folldal fra 2022 på at kommunen har hatt lovbrudd på somatisk hjelp ved bruk av tvang.

Ivaretagelse av flyktninger

De siste årene har kommunen tatt imot et økende antall flyktninger. Kvalifisering av flyktninger til jobb og utdanning er viktig for å unngå utenforskap. Integreringsloven skiller mellom grupperinger av flyktninger og det er egne regler for ukrainske flyktninger med andre krav. Dette kompliserer arbeidet for de som skal ivareta arbeidet med introduksjon og opplæring. Det er ekstra press på tjenester innen helse- og velferd på grunn av mottak av høyt antall ukrainske flyktninger i 2022 og senere. Utleiemarkedet tømmes for boliger og prisene i privatmarkedet øker. Det er et spørsmål om integreringstilskuddet er tilstrekkelig og om det brukes på rett måte for å ivareta flyktningene. Hvis kommunen ikke lykkes med integrering av flyktninger kan de ende opp som sosialmottakere i stedet for å bidra som skattebetalere.

Folldal kommune har de siste årene bosatt en økende andel flyktninger. Dette fordrer at kommunen sørger for god integrering gjennom et tilrettelagt tjenestetilbud til flyktninger. Dette gjelder kanskje først og fremst innen oppvekstsektoren og helsetjenesten. Enkelte flyktninger kan også ha sammensatte behov og trenger derfor bistand fra støttetjenestene. Andre

utfordringer som kommunen står ovenfor, vil være å skaffe til veie nok boliger og arbeid til de som kommer som flyktninger.

6 TEKNISK

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
Klima og miljø	Planarbeid
Næring, skog- og landbruk	Vedlikeholdsetterslep
	Brann

Klima og miljø

Klima og miljø gir kommunen ulike utfordringer innenfor teknisk sektor, eksempelvis utfordringer som følge av ekstremvær. Det kan være ulik vektning av klima- og miljøhensyn, samt potensiale for motstrid mellom ulike hensyn som klima- og miljø, samiske rettigheter, jordvern og behovet for samfunnsutvikling. Klima- og miljøplanleggingen har innvirkning på annet planverk og har betydning for sektorovergrepene forvaltning, blant annet i arealplanlegging, beredskap knyttet til infrastruktur, vann- og avløpsforvaltning og drift og vedlikehold av kommunal eiendom. Kommunen kan bli stilt til ansvar dersom klima- og miljøhensyn ikke blir hensyntatt blant annet i arealplanlegging og byggesaksbehandling. Bærekraftsmålene sammen med de mer kjente områdene som klima og miljø stiller krav til kommunene på mange områder, eksempelvis materialgjenvinning, omstilling i næringslivet og håndtering av et mer utfordrende klima.

Folldal kommunen er en tidligere gruvedriftskommune. Det er vedtatt at det skal gjennomføres forurensningsbegrensende tiltak i det gamle gruveområdet i sentrum. Stortinget bevilget i 2022 midler til å gjennomføre tiltak i henhold til helhetlig tiltaksplan. Det vil derfor være viktig at opprydningsplanen følges opp.

Planarbeid

Planprosessene driver de kommunale tjenestene fremover, og oppstiller rammene for kommunens samfunns-, areal og næringsutvikling. Planarbeidet utfordrer dynamikken mellom regelverket, statlige føringer og forholdet til det lokale handlingsrommet. Målsettinger i planverket er ofte lite konkrete, målbare og tidsbestemte, noe som gjør det vanskelig å evaluere måloppnåelsen i etterkant. Ivaretagelse av bærekraftsmål i planarbeidet står sentralt og fordrer god tverrsektoriell samhandling. Manglende oppdatering av planverket, eksempelvis planstrategi, samfunnsplan og arealplan får konsekvenser for tiltakshavere og saksbehandlingen i kommunen. Eldre og utdaterte areal- og reguleringsplaner fører til et økt antall dispensasjonssøknader, noe som i sin tur øker den kommunale ressursbruken og fører til lengre saksbehandlingstider. Administrasjonen og politisk nivå kan vekke hensyn ulikt i

spørsmålet om dispensasjoner, noe som kan både kan føre til at tilnærmet like saker får ulike utfall og at beslutningen skaper presedens for nye saker.

Folldal kommune sin arealplan gjelder frem til 2028, men kommunen fikk en ny samfunnsdel i 2023. Kommunens klima- og energiplan er utarbeidet sammen med flere andre kommuner i Østerdalen og ble vedtatt av kommunestyret høsten 2023. Det er ikke utarbeidet og vedtatt en planstrategi for inneværende valgperiode, men det opplyses om at dette er noe kommunen jobber med nå. Kommunen har tatt i bruk Framsikt i forbindelse med sin virksomhetsstyring, og ambisjonen er at verktøyet skal bidra til bedre sammenheng mellom økonomi og vedtatte planer.

Vedlikeholdsetterslep

Kommuner mangler ofte gode systemer for vedlikehold når det kommer til vann og avløp, eiendomsforvaltning og samferdsel. Vedlikeholdsetterslepet på disse områdene er i dag omfattende og har konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet. En stor bygningsmasse og mye veg som skal vedlikeholdes belaster kommunens økonomi. Alle innbyggere i kommunen skal motta trygt og godt vann, noe som stiller krav til distribusjonsnett, kontroll av vannkilder/høydebasseng og behovet for en reservevannkilde. Svikter tilførselen av trygt vann kan det få konsekvenser for liv og helse. Hovedutfordringene for avløp er relatert til ledningsnett, rensing og overvannsproblematikk. Konsekvensene av svikt i avløpssystemet er forurensning.

Brann

Brann og redning har ansvar for å ivareta både forebyggende og akutte oppgaver, som krever tilstrekkelig internkontroll, rutiner for forebyggende arbeid (feiing og branntilsyn), HMS og kompetanseheving (blant annet på slukking av elektriske fremkomstmidler som elbiler, el-ferjer og kompetanse i forhold til helserelaterte utrykninger). Konsekvenser av svikt innenfor brann og redning kan være stor i forhold til at liv og verdier ikke blir tilstrekkelig sikret. Det er også knyttet usikkerhet til konsekvensene av en rettskraftig dom fra Møre og Romsdal tingrett om lovligheten av å fastsette sjablongmessig feieavgift for hytter.

Klima og miljø vil kunne legge større press på tjenesten i tiden fremover. Et eksempel vil være økt fare for skogbranner i perioder med lang tørketid. Dette er en relevant problemstilling for Østerdalen. Til grunn for brannvesenets forebyggende virksomhet og beredskap skal det foreligge analyser som sier noe om kompetanse og bemanningssituasjonen. I tillegg skal brannvesenet være økonomisk effektivt og rasjonell med tanke på tildelte ressurser.

Næring, skogbruk og landbruk

Kommunen har ansvar etter lovverk som regulerer næringsvirksomhet, herunder jordbruk og skogbruk. Interessekonflikter mellom jordvern og utbygging og i den sammenheng også miljøhensyn er sannsynlig. Slik interessekonflikter må kommunen håndtere, og ulike utfall har ulike konsekvenser for videre utvikling. Klima- og miljøutfordringer og den risikoen det innebærer både for næringsvirksomhet og som en konsekvens av næringsvirksomhet er problemstillinger som kommunen blir stilt overfor. Kommunen har ansvar for saksbehandling på ulike områder og det kan skje saksbehandlingsfeil eller manglende oppfølging av saker, eksempelvis innenfor konsesjonsbehandling.

Utfordringsbilde i Folldal kommunen er ifølge årsrapport næringsutvikling 2022 knyttet til rekruttering av arbeidskraft med de riktige kvalifikasjonene, da både for jobber med krav om fagutdanning og høyere utdanning. Utfordringen ses i sammenheng med bolyst og muligheten til å skaffe seg bolig av god nok kvalitet. Kommunen har hatt mange landbrukseiendommer på salg og erfarer at oppfyllingen av boplikt i noen tilfeller oppnås med begrenset tilstedeværelse.

Statusrapport for utviklingstrekk i landbruket i Folldal 2022 viser til at året 2022 var preget av store kostnadsøkninger i landbruket og økning i lånerentene. Antallet gårdsbruk i Folldal blir færre og andelen melkebønder er nedadgående, dette i tillegg til at nyrekruttering i landbruket pekes på som en utfordring. Kommunen har hatt mange landbrukseiendommer på salg hvor det i perioden 2016-2022 er gitt konsesjon på 32 landbrukseiendommer. Kommunen erfarer at oppfyllingen av boplikt i noen tilfeller oppnås med begrenset tilstedeværelse. Avvirkningen innen skogbruket har de siste ti årene vært forholdsvis lavt i Folldal, og erfaringene viser at det ofte kan være en stor utfordring å finne entreprenørkapasitet til å øke hogstvolumet de årene tømmerprisen er god. Hovedårsaken til at Folldal kommune ikke ha en like stor aktivitet i skogbruket som øvrige kommuner i regionen kan ha sammenheng med den høye massevirkeandelen som har lav verdi i dagens marked. Når det gjelder søkere på produksjonstilskudd har kommunen en nedgang i perioden 2000 – 2022, men nedgangen opplyses å ikke være større enn omkringliggende kommuner.

7 EIERSTYRING

HØY RISIKO	MODERAT RISIKO
	Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)
	Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS
	Folldal Næringspark AS

Kommunen har en eierskapsmelding fra 2022, og det opplyse i kundemøte at det ikke har skjedd endringer i eierforholdene siden vedtagelsen av ny eierskapsmelding.

Om det er aktuelt å gjennomføre eierskapskontroll i et selskap vil bero på en helhetsvurdering av selskapet, hvor blant annet følgende forhold kan spille inn:

- Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med politiske føringer
- Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med regelverket
- Kvaliteten på tjenestene selskapet yter
- Risiko knyttet til økonomiske rammebetingelser
- Om selskapet forvalter store verdier
- Om selskapet leverer viktige tjenester for kommunen

Følgende selskaper anses relevant for gjennomgang ved revisjon:

Fjellregionen Interkommunale avfallsselskap AS (FIAS)

Selskapet håndterer husholdningsavfall på vegne av flere kommuner. Renovasjonsbransjen er i stadig utvikling og pålegges nye krav. Renovasjonsområdet er pålagt å drive til selvkost. Dette kan være utfordrende å skille ut hvis selskapet også har andre virksomhetsområder. FIAS AS har planer om bygging av ettersorteringsanlegg for restavfall. Selskapet ble revidert i 2018 og kan være aktuelt for en forvaltningsrevisjon i denne perioden. Ifølge proff.no har selskapet en svak likviditet og lønnsomhet, men tilfredsstillende soliditet. Nøkkeltall viser at selskapet har prestert bedre enn tidligere år.

Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS

Brann er et viktig tjenesteområde for kommunen, og omhandler både forebyggende arbeid og beredskap. Selskapet skal driftes økonomisk og rasjonelt innenfor rammene, men det er også sentralt at selskapet leverer på vedtatte mål og strategiske planer. Det er i rapporten «Fremtidens brann- og redningsvesen» fra 2023 som er utarbeidet for justis- og beredskapsdepartementet, vist til at både demografi, klima, offentlig økonomi, teknologi og grønt skifte vil utfordre dagens oppgaver innen brann og redningstjenesten. Ifølge proff.no har selskapet en meget god likviditet og god soliditet, men en svak lønnsomhet. Nøkkeltall viser at selskapet har prestert bedre enn tidligere år.

Folldal Næringspark AS

Næringsutviklingen er av kommunen selv vurdert som et viktig satsningsområde. Utfordringer for kommunale næringssselskaper vil være økonomisk bærekraft, en effektiv ressursforvaltning og det å etablere gode samarbeid både med berørte sektorer i kommunen, men også næringslivet og andre kommuner. Selskapet må også innfri på kommunen vedtatte næringspolitikk og styringsdokumenter. Folldal næringspark AS er et heleid selskap av Folldal kommune, og har som formål å eie og leie ut eiendom og lokaler til næringsformål i Folldal kommune. I følge proff.no har selskapet meget god likviditet og god soliditet, men lav lønnsomhet. Nøkkeltall viser at selskapet har prestert bedre enn tidligere år.